

Coşkun Kökel, **Güvenç Abdal Ocaklıları Külliyyatı**, Güvenç Abdal Araştırma, Eğitim, Kültür ve Tanıtma Derneği Yay., 2013

Mustafa DAĞIDIR*

Anadolu Aleviliği, Alevilik ile ilgili temel düşünsel ve tarihsel unsurlara bağlı kalmakla birlikte inancın organize oluş biçimi açısından şahsına münhasır özellikler göstermektedir. Anadolu Aleviliğinin bu yapısının bağlı olduğu en temel birim, kurumsallaşma piramidinin çekirdeği, inanç içi örgütlenme modelinin merkezi inanç-dede ocaklarıdır. İnanç-dede ocakları Anadolu'da Aleviliğin kurumsallaşmasında ve inançla ilgili düşünsel unsurların ve inançsal uygulamaların sürdürülmesinde anahtar bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda Anadolu Aleviliği ile ilgili yapılması düşünülen çalışmalarda inanç-dede ocakları merkezi bir alan işgal etmelidir.

İnanç-dede ocaklarının Anadolu'da organize olmaya başladığı dönem Hacı Bektaş Veli'nin Horasan diyarından Anadolu'ya geldiği 13. yüzyıldır. Hacı Bektaş Veli 13. yüzyıl Anadolu'sunun bütün olumsuz koşulları içerisinde Anadolu'ya gelerek, burada kurduğu dergâhta yetiştirdiği dervişleri Anadolu ve Balkanlar'ın farklı bölgelerine göndermek yoluyla insan merkezli bir düşünce ve yaşam biçiminin taşıyıcısı olmuştur. Anadolu ve Balkanlar'ın farklı yerlerine gönderilen dervişler gittikleri bölgelerde tekke, ocak kurmuşlardır. Bu tekke ve ocaklar etrafında kendilerine inanç ve gönül bağı ile bağlı talip kitlesi oluşturmuşlardır. Kendileri de bu talip kitlesine inançsal-sosyal önderlik etmişler, onların dedeleri olmuşlardır. Aynı zamanda ocak kurucusu dervişler kendilerinin de yetiştikleri, bağlı oldukları Hacı Bektaş Veli Dergâhi ile talip kitlesi arasındaki bağlantıyı diri tutmuşlardır. Böylelikle taliplik, dedelik, inanç-dede ocakları ve Hacı Bektaş Veli Dergâhi Anadolu Aleviliğinin temel özneleri olmuştur.

Hacı Bektaş Veli'nin de içerisinde yer aldığı damar, önerdiği düşünce ve yaşam biçimi açısından insanlığa derin bir ufuk olmuştur. İnsanı, insani değerleri, kâmilliği, dayanışmayı, birliği, hoşgörüyü, adaleti temel alan bu

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

öğreti insanlığa Anadolu'dan çok farklı bir nefesle seslenmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin de içinde bulunduğu eren öğretisi temelini aldığı değerlerden kalıkarak: "Eline, beline, diline sahip olmak", "Çalışmadan geçinen bizden değildir" gibi temel insani ölçütleri insanlığa armağan etmiştir. İnançın temel unsurlarının dile getirildiği, estetik ve muhteva açısından zirve olan deyiş ve duvaz imamların makamları gönüllerde hoş birer sada olmuştur. Varlığı, eşyayı, insanı ele alış ile ilgili orijinal bir felsefi yaklaşım gelişmiştir. Temelinde inançsal uygulamalar olan cem, musahiplik, görgü, düşkünlük gibi uygulamalar sosyal hayatta da dayanışmanın, düzenin, disiplinin karşılığı olmuştur. Burada sayamadığımız daha birçok yanıyla Alevilik; hakkında çalışmalar yapılması, araştırmalar yapılması bir konudur. Böyle bir alan ile ilgili çalışma yapmak sosyal bilimsel anlamda disiplinler arası ve tümel bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Güvenç Abdal Ocağı, Karadeniz bölgesi Aleviliği ile ilgili gerçekleştirilen çalışma da bu gerekliliği karşılama çabası olarak görülebilir. Almanya Konstanz Üniversitesi'nde hocam Coşkun Kökel tarafından hazırlanan doktora tezine dayanan, şahsımın da bütün aşamalarında bulunduğu çalışma sekiz kapakta dokuz cilt olarak yayımlanmıştır. Eserin hem alan çalışmaları hem de yayımlanması sürecine Güvenç Abdal Araştırma Eğitim Kültür ve Tanıtma Derneği maddi ve manevi destek vermiştir. Merkezi İstanbul'da bulunan dernek, yönetim kurulu ve üyeleriyle birlikte bu çapta bir dernekten çok daha fazla bir fedakârlık ve özveri ortaya koymuştur.

Hocam Coşkun Kökel tarafından kaleme alınan dokuz ciltlik çalışmanın "Tarihsel Süreç" adlı ilk cildinde Gümüşhane-Kürtün-Taşlıca köyü merkezli Güvenç Abdal Ocağı örneği üzerinden inanç-dede ocaklarının Anadolu Aleviliği içerisindeki yeri gösterilmiştir. Bir inanç-dede ocağı üzerinden Anadolu Aleviliğinin tarihi özetlenmiştir. Bu ciltte Anadolu ve Balkanlar'da etkinliği bulunan inanç-dede ocakları hakkında da detaylı bilgiler verilmiştir. Çepni boyuna mensup Güvenç Abdal Ocağı talipleri ve dedelerinin oluşturduğu topluluğun, Osmanlı arşiv kayıtları ve alan çalışmalarıyla elde edilen belgeler vasıtasıyla bölge tarihi içerisindeki yeri belirlenmiştir. Güvenç Abdal Ocağı ve Güvenç Abdal'ın tarihi karizmatik temsili üzerinden bir inanç-dede ocağının; kurulduğu bölge üzerindeki etkisi, dönemin siyasi gücü Osmanlı ile ilişkileri, yayıldığı etkinlik sahası incelenmiştir. Bu cilt; ocak mensubu beş yüzü aşkın kişiyle yapılan görüşmeler, bölge ile ilgili Osmanlı arşiv kayıtları ve önceki çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda oluşmuştur.

"Tarihi Belgeler" adlı ikinci ciltte; birinci ciltte kullanılan bütün belgelerin orijinalleri latinizeleriyle, çevirileriyle birlikte verilmiştir. Ülkenin farklı üniversitelerinde ve kurumlarında görevli tarihçi hocalardan destek alınarak kullanılan belgelerin oluşturduğu bu cilt araştırmacılar için zengin bir belge havuzu niteliğindedir.

"Cem Erkânname I" adlı üçüncü cilt ve "Cem Erkânname II" adlı dördüncü cilt bir inanç-dede ocağına mensup Alevi topluluğun ibadet etme

şeklinin bütün ayrıntılarıyla, fotoğraflarla da desteklenerek tarif edilmesinin örneğidir. Bu ciltlerde Güvenç Abdal Ocağı'nda (tabii Anadolu Aleviliğinde de) iki temel cem şekli olan tarık/erkân ve pençe geleneklerinin her ikisi de kaydedilmiştir. Bu yönüyle bu ciltler modern birer erkânname olarak alanlarında bir ilki de temsil etmektedir.

“Güvenç Abdal Ocaklısı Dedeler ve Analar” adlı beşinci ciltte Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı dedeler ve dedelerin eşleri olan anaların biyografik bilgileriyle birlikte fotoğrafları verilmiştir. Bu cilt ocağa mensup dedeler ve analarla ilgili bir envanter niteliğindedir.

“Güvenç Abdal Ocaklısı Dede ve Talip Toplulukları” adlı altıncı ciltte Güvenç Abdal Ocağı mensubu dede ve taliplerin yaşadıkları yer ve soyadına dayalı olarak modern bir seçeresi yapılmıştır.

“Ocaklıların Yaşadığı Yerleşim Birimleri” adlı yedinci ciltte Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı dede ve taliplerin yaşadıkları yerleşim birimleri il, ilçe, köy, mahalle, mevki bazında sınıflandırılmış, buralarda yaşayan toplulukla ilgili sosyolojik bilgiler verilmiştir.

“Ocaklılara Ait Ziyaretler” adlı sekizinci ciltte Güvenç Abdal Ocağı mensuplarının inanç dünyalarında yeri ve anlamı olan mekânların bir kataloğu verilmiştir. Bu cilt Alevi ziyaret kültürü ile ilgili önemli bir örneği temsil etmektedir.

“Ocaklı Dede Mezarları” adlı dokuzuncu ciltte sağlığında inanç hizmeti yapmış dedelerin mezarlarının fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu cilt alanında bir ilk olma özelliği göstermektedir.

Kısaca hakkında bilgi vermeye çalıştığımız bu eser üzerine burada olduğundan çok daha fazla konuşabiliriz mutlaka. Ancak öz olarak söylenebilir ki; bu çalışma, metodolojik ufuk ve düşünsel derinlik açısından çok farklı bir bakışın ürünüdür, kapsayıcıdır ve araştırılan konunun özüyle bütünlük içerisindedir. Bu eser, sosyal bilimsel anlamda Alevilik ile ilgili çalışmalara çok önemli bir katkı ve toplumsal anlamda karşılığı olan bir çalışmadır. Benzerlerinin yapılması sosyal bilimlere ve Alevilik konusuyla ilgili kütüphaneleri zenginleştirecektir.